

*Стародубець Г.М., д.і.н., професор
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир*

**ОСНОВНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО
ПОВСТАНСЬКОГО ЗАПЛЛЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРИЧНИХ ТРАДИЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНОГО ВОЛОНТЕРСТВА**

В останні десятиліття спостерігається актуалізація теми волонтерської діяльності в Україні та світі з точки зору її наукового осмислення. Російсько-українська війна стала поштовхом до активізації волонтерства у його різних проявах та поглиблення наукового інтересу до його генези.

У вітчизняній історіографії утвердилася думка про те, що український волонтерський рух має близько 100-літню історію. Так, “першими волонтерами в Україні були представники Червоного Хреста, який здійснював добровільний запис у сестри милосердя для роботи в шпиталях та лікарнях для бідних”, “потім був тривалий радянський період, коли поняття волонтер не використовувалося, натомість у вжитку було слово доброволець, що є змістовним синонімом поняття волонтер” і “як соціальний інститут і складова громадянського суспільства волонтерство виникло після здобуття незалежності в 1991 р.”. За такої схеми періодизації волонтерського руху в Україні із фокусу наукового вивчення “випадає” дуже важливий його етап, пов’язаний із українським національно-визвольним рухом 1940-х років – запілля УПА.

На нашу думку, основні характеристики та напрями діяльності українського повстанського запілля дають підстави характеризувати його як одну із форм волонтерського руху. Насамперед, ця діяльність ґрунтувалася на засадах добровільності, що є засадничою ознакою волонтерства, її суб’єкти (населення) не отримували матеріально-грошової винагороди. Вона була спрямована на забезпечення кадрової, матеріально-технічної, медико-санітарної підтримки УПА, армії, яку український народ вважав “своєю”. Волонтерська діяльність українського повстанського запілля стала одним із чинників формування у тогочасного суспільства усвідомлення громадської солідарності, моральним імперативом загальної справи людей, які в апокаліптичній ситуації згуртувалися задля її підтримки. Варто зазначити, що в період Другої світової війни здійснювалася спроба інституалізації цієї діяльності з боку українського націоналістичного підпілля та УПА шляхом вироблення певної правової бази – видання відповідних розпоряджень, інструкцій, наказів, обов’язкових для виконання у територіальних межах їх впливу.

Насамкінець зазначимо, що зміщення фокусу наукового дослідження з традиційно усталеної схеми генези вітчизняного волонтерського руху у бік глибшого вивчення національного досвіду в радянський період нашої історії дасть змогу прослідкувати тяглість цього процесу в загальноукраїнському контексті, дасть підстави для виокремлення його спільних та відмінних рис у порівнянні із сучасним етапом.